

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1967

BRNO 1968

až v 2. polovině 9. století. Dvojkónická nádoba byla pravděpodobně vyrobena nejspíše na ručním hrnčířském kruhu. Svědčí o tom stejnoměrná síla střepe, především však profilace okraje, kterou je možno považovat za pokročilou. Spolu s náznamem žlábků na vnitřní straně okraje vykazuje nádoba znaky, které ji dovolují typologicky zařadit do poslední třetiny 9. století přesto, že jiné znaky (způsob provedení vlnice, zpracování dolní části vnější strany a vnitřku nádoby ode dna k podhrdlí) by byly typičtější pro druhou třetinu 9. století. Část misky (inv. č. 40 036) je vyrobena na kruhu, výzdoba byla provedena při otáčení, vlnovka je zcela pravidelná. Šířka rýh se blíží hlubokým a širokým brázdám, známým z mladohradištních nádob. Barvou povrchu i silou střepe se více hlásí ke keramice sídlištní než hrobové. Typologicky lze část misky zařadit rovněž do 3. třetiny, resp. do poslední čtvrtiny 9. století, kam lze časově zařadit i hrobový celek.

Na staveništi nebyly v blízkosti hrobu před záchranným výzkumem ani po něm zjištěny žádné další objekty. Jedná se tedy o zcela ojedinělý hrob. Nejbližší velkomoravské osídlení bylo zjištěno „Nad haltýři“, v Osadě VI., kovolitecké kolónii, která vznikla počátkem 2. poloviny a rozrůstala se v průběhu 3. čtvrtiny 9. století.⁷ Zda má hrob k Osadě VI nějaký vztah, nelze prokázat. Osada je od něj vzdálena západním směrem asi 400 m. Podle charakteristiky vypracované V. Hrubým o sociálním rozvrstvení lidu staroměstské lokality patří hrob mezi průměrně vybavené. Podle nálezů by pohřbená patřila mezi svobodnou střední vrstvu s jistým majetkem.⁸

Nově objevený hrob „Nad haltýři“ je dosud nejsevernějším hrobem v areálu Starého Města.

P o z n á m k y :

¹ Antropologické vyhodnocení provedl ing. L. Novák.

² V. Hrubý, Staré Město, velkomoravské pohřebiště Na valách, Praha 1955, 223.

³ B. Dostál, Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 30–31, tab. na str. 34; analogická náušnice je vyobrazena na str. 32, obr. 7/3.

⁴ V. Hrubý, l. c., 108, 113.

⁵ B. Dostál, l. c., 10, 73.

⁶ V. Hrubý, l. c., 125–140.

⁷ V. Hrubý, Staré Město, velkomoravský Velehrad, Praha 1965, 84–88, 347, obr. 107 na str. 344.

⁸ V. Hrubý, viz pozn. 2, 326.

EIN GRAB AUS DER ZEIT DES GROSSMÄHRISCHEN REICHES AUS STARÉ MĚSTO (Bez. Uherské Hradiště)

In Staré Město (Bez. Uherské Hradiště) schnitt man bei Geländearbeiten auf Flur „Nad haltýři“ ein slawisches Skelettgrab, das in den Sand-Schotter-Untergrund eingetieft war. Die Grabgrube ist 160 cm lang und 65 cm breit. Auf der Sohle lag ein menschliches Skelett in gestreckter Rücklage mit dem Kopf nach Süd–Süd–Ost, mit den Füßen nach Nord–Nord–West. Es handelt sich um die Bestattung einer 18–20jährigen Frau. In der Füllerde in der Nähe des Kopfes fand man einen ganzen und einen zebrochenen kreisrunden Ohrring von donauländischem Typus (Inv. Nr. 40 038-39), zwischen den Schenkelbeinen ein 16 cm langes Eisenmesser mit den Resten einer Holzscheide (Inv. Nr. 40 037); an der Außenseite beim linken Knie stand ein doppelkonisches Gefäß mit leistenförmigem Rand, das als Verzierung zwei umlaufende dreifache Wellenlinien trägt (Höhe – 13,7 cm, Inv. Nr. 40 035). An dieses Gefäß angelehnt war der Bodenteil einer massiven Schüssel von Siedlungskeramikgepräge, den eine einfache umlaufende nahezu gefurchte Wellenlinie und eine Rille zierten (erhaltene Höhe – 8,2 cm Inv. Nr. 40 036). Aufgrund eines Vergleichs mit anderen Keramikfunden, die durch die sie begleitenden Metallfunde datiert werden konnten, sind diese Gefäße und somit such das Grab in das letzte Viertel des 9. Jhs. zu setzen. Das Grab, das man zu Gräbern mit mittlerer Grabausstattung rechnen kann, ist bislang das nördlichst gelegene im Areal der Stadt Staré Město.

VELKOMORAVSKÝ HROB ZE SUŠIC (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT ŠNÁŠIL, Slovákcké muzeum, Uherské Hradiště
(Tab. 72)

Dne 3. ledna 1967 získalo Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti od dr. J. Veselého z Jalubí část obsahu velkomoravského hrobu, který byl orbou porušen na blíže neurčené polní trati v jižní části katastru obce Sušice. Nálezce ani bližší nálezové okolnosti nejsou známy.

Hrob byl patrně uložen v písčitém podloží. Na zlomcích lebky i dalších nálezech byly přilepeny nebo korozi přichyceny hrudky písku. Protože hrob byl porušen orbou, nemohlo být dno hrobové jámy příliš zahlobeno od úrovně povrchu. Rovněž je nejisté, zda hrob je ojedinělý, nebo tvoří-li součást pohřebiště. Z antropologického materiálu byly vyzdvíženy pouze malá část klenby lebeční, kost holenní a dva úlomky dlouhých kostí (inv. č. 40 001).

Z výbavy byla zachráněna železná sekera bradatice a železný nůž, rozpadlý na tři části.

Popis nálezů:

1. Železná sekera bradatice, na povrchu silně korodovaná. Poměrně štíhlý tyl čtvercovitého průřezu je knoflíkovitě ukončen. Násadní kruhový otvor je posazen poněkud šikmo. Jsou v něm zachovány zbytky dřevěné násady. Po jeho stranách vyběhají kratší a širší trojúhelníkovité trny. Krček je štíhlý, rovný, čtvercového průřezu. Přechází v břit, který se v zadní části vějířovitě rozšiřuje, v přední sleduje přední hranu krčku. Částečně porušené ostří bylo původně zaoblené. Výška — 16 cm, šířka ostří — 5,7 cm, \varnothing násadního otvoru — 2,4 cm (inv. č. 39 999, tab. 72:1).
2. Železný masivní nůž, rozpadlý na tři části. Hřbet nože je nepatrně vyklenutý, ostří je rovné, směrem ke hrotu se zvedá. Řap chybí. Byl oboustranně odsazen více od ostří než od hřbetu. Průřez je trojúhelníkovitý. Povrch je silně korodovaný. Délka — 14 cm, šířka — 2,7 cm (inv. č. 40 000, tab. 72:2).

Nůž není dostatečnou datovací pomůckou. Je možné uvažovat pouze o jeho funkci. Podle rozměrů bychom mohli uvažovat o bojovém noži. Jeho původní délka přesahovala 15 cm. Nože dlouhé 15 a více centimetrů bývají hodnoceny jako nože válečné.¹ Navštěvovala by tomu i jeho masivnost i přítomnost zbraně — sekery v hrobě.

Podle základního třídění moravských slovanských seker patří sekera inv. č. 39 999 k I. typu, který J. Poulík rámcově zařazuje mezi léta 750—1000.² Na základě nálezů seker z pohřebiště Na valách ve Starém Městě člení V. Hrubý Poulíkův I. typ na skupiny A—C. Podle tohoto třídění patří sušická sekera do skupiny C. Staroměstské sekery typu I C jsou datovány k polovině 9. století. Protože nemáme pro hrob dalších datovacích pomůcek, přidržujeme se tohoto časového zařazení přesto, že nález pochází z jiné lokality. Můžeme připomenout, že prc střední Pomoraví není příznačný typ I C, ale typ I A — sekery s dlouhými ostny a úzkým týlem.³ Seker typu I C, s knoflíkovitě ukončeným týlem bylo na velkomoravských pohřebištích na Moravě nalezeno dosud 24 kusů. Tento počet tvoří 16,4 % všech seker z moravských pohřebišt.⁴

V katastru Sušic není hrob prvním slovanským nálezem. Již dříve byly ve čtyřech tratích zjištěny sídlištní vrstvy⁵ a v místní cihelně byl narušen ojedinělý kostrový hrob, ze kterého byla zachráněna náušnice⁶ podunajského typu, náležející do skupiny IV podle třídění V. Hrubého a do skupiny náušnic s dutými nezdobenými kuličkami, podle B. Dostála, který naznačuje, že je sem možné zařadit i náušnice s dolním obloukem zdobeným filigránem a bubínkem zdobeným drátěnými prstenci. Taková je i náušnice z hrobu z cihelny. Tyto náušnice je možno zařadit na počátek a do první poloviny 10. století.⁷

Nově objevený hrob ze Sušic tedy rozšiřuje počet nálezů z katastru této obce a dává tušit, že zdejší slovanské nálezy mohou být ještě rozmnoženy.

P o z n á m k y :

¹ B. Dostál, Slované pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 74.

² J. Poulík, Staroslovanská Morava, Praha 1948, 33 ad.

³ V. Hrubý, Staré Město, velkomoravské pohřebiště Na valách, Praha 1955, 168—173, obr. 28/4 na str. 171.

⁴ B. Dostál, l. c., 70—71.

⁵ V. Hrubý, Osídlení uherskohradištského okresu v době hradištní, Sborník velehradský 12 1941, 62.

⁶ J. Nekvasil, Tři drobné nálezy z okolí Uh. Hradiště, Z dávných věků 2 1950, 218—219, tab. XXXIII č. 1.

⁷ V. Hrubý, Staré Město, velkomoravská pohřebiště Na valách, Praha 1955, 228.

B. Dostál, l. c., 33, obr. 7/23 na str. 32.

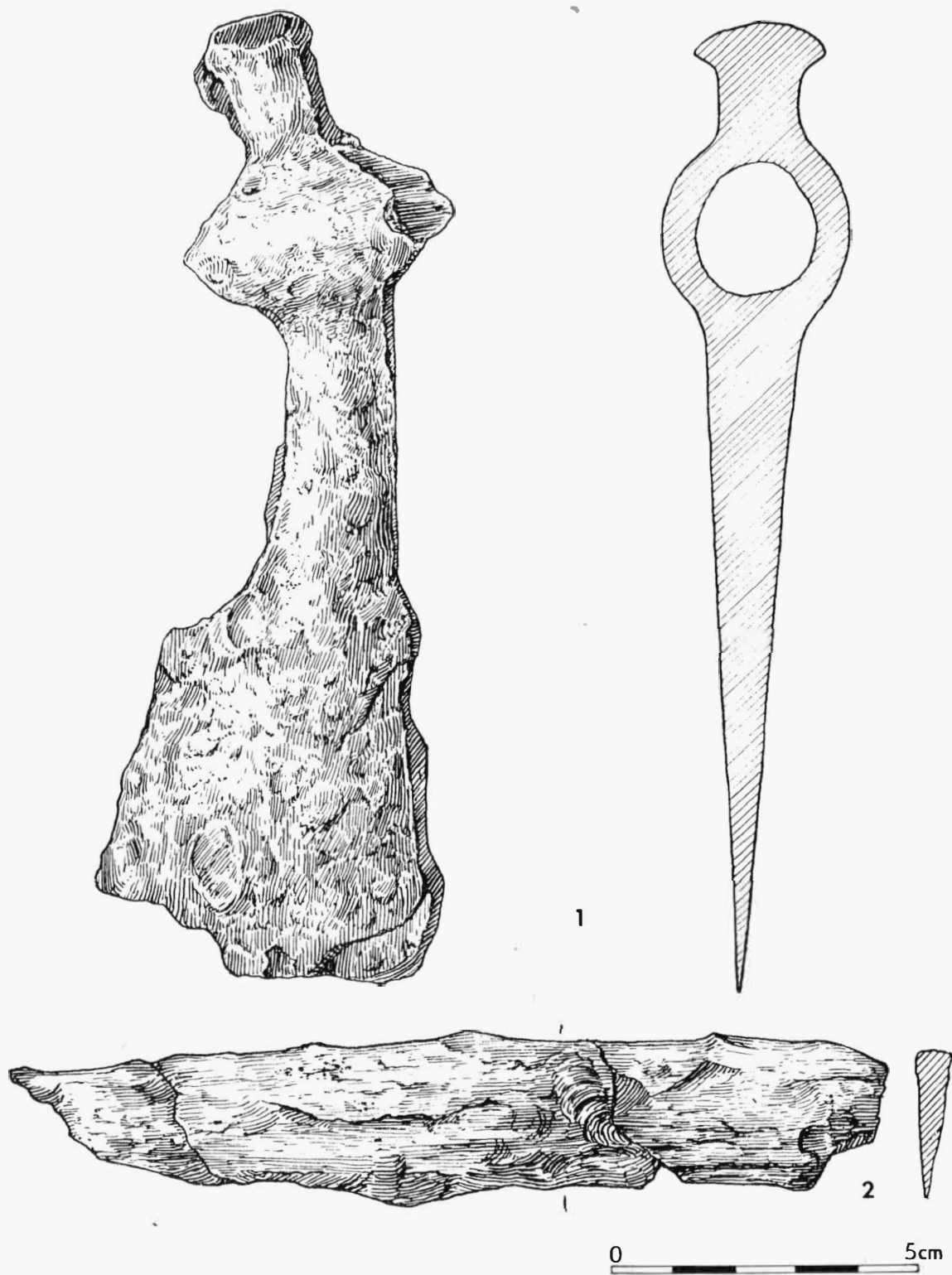
E I N G R A B A U S D E R Z E I T D E S G R O S S M Ä H R I S C H E N R E I C H E S A U S S U Š I C E

(B e z . U h e r s k é H r a d i š t ě)

Das „Slovácké muzeum“ in Uherské Hradiště erhielt als Geschenk einen Teil der Grabausstattung eines gestörten großmährischen Skelettgrabs, das beim Pflügen im südlichen Teile der Gemarkung Sušice (Bez. Uherské Hradiště) zutage kam. Das Grab war in den sandigen Untergrund eingetieft. Zwei Beigaben, eine eiserne Axt, eine mährische Breitaxt vom Typus I C (nach der Klassifizierung V. Hrubýs) — Höhe 16 cm — Inv. Nr. 39 999 — und ein massives Eisenmesser — Länge 14 cm — Inv. Nr. 40 000 — konnten gerettet werden. Die näheren Fundumstände sind nicht bekannt geworden. Das Grab, das man nach der Axt der Mitte des 9. Jhs. zusprechen darf, ist das zweite Einzelgrab in den Grenzen der Gemarkung, in der man schon früher slawische Siedlungsschichten entdeckte.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1967

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc.
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský
Překlady: Helena Plátková
Kresby: B. Ludíková, tab. 1—3 dr. B. Klima, tab. 8, 11—13 S. Ševčík
Na titulní obálce: Bronzový závěsek ze slovanského hradiska v Mikulčicích
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné
59/104/68.

Tab. 72.

Sušice (okr. Uherské Hradiště). Nálezy z velkomoravského hrobu. — Funde aus einem Grab aus der Zeit des großmährischen Reiches.